„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку, уторком на по табака.

Цена је за Аустро-Угарску:
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
За Србију:
на четврт год. 3 дин., на по год. 16 дин.

Народни бројеви од петка, нарочито за шире народне кругове уређени, могу засебно да се претплате, а цена им је:
за 1 месец . . . . . 25 нов.
на четврт године . . . . . 75 нов.

ЗАСТАВА.

За ОГЛАСЕ плаћа се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова; за жиг се плаћа по 30 нов. сваки пут.
За „Приопсланo“ плаћа се 20 нов. од врсте.

ДОПИСИ шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ.“

Уредништво и администрација „Заставе“ налази се у кући г. Јов. Т. Чавића, на пијаци.

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСЕ не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 нов.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ.

БРОЈ II. У НОВОМ САДУ У СРЕДУ 20. ЈАНУАРА 1899. ГОДИНА XXXIV.

Пијемонт?

Преокрет, што се Милановим доласком у Србију извршио између београдскога и цетињског двора на штету заједничких државних интереса и народних тежња, дан из дан налази све новије начине, да покаже дубину јаза што се између оба двора прокопао. „Невесиње“ и српијански листови нашли су овом приликом ј дан нов повод ономе цепању, што га је несрпска политика цинцарске владавине између српских држава у велике извела.

Ништа жалоснije није него кад две братске државе, које су позване да заједнички раде на заветној мисли дођу до тога степена, да једна другу гледају искоса и са непов рењем, па најзад и мржњом. На жалост, анти-српска политика Владановога система довела је ствари дотле, да оне једна другу прикосно изазивају и дају прилике противницима српскога имена и будућности, да се њиховој међусобици злурадо веселе.

Без сумње, ово не народно и кривичко отуђивање Србије од народних идеала, изазива у српској Црној Гори болан утисак, да Србија онаква каква је није у стању да одговори своме задатку, који јој сам њезин политички и културни значај намењује. То ми сви видимо, знамо и осећамо.

И ми смо сви уверени, да српски Пијемонт не може бити никако у оној земљи, у којој је одбачен компас српске политике; где су унутарње и спољашне прилике у таквоме стању, да служе само на штету задатку народне мисли. Јесте, у Србији су данас такове прилике, да она ни из далека не може представљати Српски пијемонт, све докле је несрпска рука заошијава у туђинско беспуће. И са тога гледишта Црној Гори би се морало уступити првенство, ма и привремено, јер Црна Гора стоји бар у својој спољашној политици на оној стази, која води народној мети. Али, ако то и признајемо ипак сматрамо да је сасвим нетактично било од „Невесиња“ потезати ово питање, од кога ни Србија ни Црна Гора немају никакве користи, а штете доста. Београдска је влада и тако поцепала ону идеалну везу између оба двора, па је ли нужно да у тај расцеп уноси своје маказе и „Невесиње“? И за коју намеру?

Пијемонт Српски нити може бити сама Србија ни Црна Гора. Тек и једна и друга у заједничкој политичкој радњи, а у недељивости од велике словенске мисли, могу бити пијемонт српски а засебно никако. Зашто? Јер пијемонт не значи само бити Шпарта нити само Атина, него и Шпарта и Атина; не значи само оружани логор него и културно средиште.

По своме политичком и културноме положају Србија је била у истини тај пијемонт, докле је ишла стопама Милошеве и Михаилове народне политике, докле је ишла путем унутарњег и спољашњег ослобођења од туђинскога уплива. Онда је она за цело заслуживала то име, које је данас од себе отиснула Али питање је, је ли тиме и свршено са њезиним пијемонтским знамењем? Зар ће Србија ићи овом стазом једнако? Не, никако, не!... Ако Србија данас болује тешку болест, то још не значи да је она умрла, још не значи да је она на свагда престала бити оно што је била, што јој је позив и по политичкоме положају и по културним средствима којима располаже. Милан није Србија нити је Миланова политика српска политика, те да се тако о значају Србије говори. Најпосле, Србија се још једаред налазила у овакој несретној кризи, коју је временом прекужила, па зато ипак није нико порицао Србији њезину политичку важност у питању Српства, просто зато, што тако крупно питање не зависи од мишлења појединих личности и њихових жеља него од политичког и културног значаја. И баш сама та околност, што је васцело Српство на Балкану осећало љуто зле последице, кад год је Србија ударила странпутицом, као данас, доказ је, да је Србија полит чки и културно позвана, да се клони странпутица, којима упропашћује не само себе него и васцело Српство.

„Невесиње“ није требало да подстиче ово излишно питање у толико пре, што оно зацело не жели да ступи у службу Милановој несрпској политици, којој је у интересу све што цепа, па чак и ово неплодно препирање о пијемонтско првенство.

Србија и Црна Гора драге су свакоме Србину, и свакоме искреноме Србину мора бити отужно кад види, како се те две српске земље препиру око првенства. Ако је „Невесињу“ до тога стало, ми ево, тврдимо и сами, да је Србија, са оваквим режимом, са оваком политиком, заиста престала бити оно, што јој је позив да буде. Али и Црна Гора, као и сав српски народ, мора искрено желети, да Србија што скорије прекужи унутарњу болест и постане оно, што је у истини била за Милошеве и Михаилове владавине.

Свинкс.

Црквене славе у Босни.

Сарајево, 10. јануара.

Не давно бијаху издане неке понјерљиве наредбе, да нико несмије славити крсну славу без дозволе надлежне власти. Тако виђасмо неке дозволнице код многих сељака, да им се дозвољава слављење. (У опће ове су наредбе издане на сељаке. Они мисле лакше ће продријети међу сељаке. Та знате, варошани су „тврдоглави“). Но пијесу ту само директне наредбе, има и другијех интрига. Међу осталијем је и така, да ударе порез на пиће, које домаћин донесе кући за славу.

То нас је управо и побудило, да напишемо овај чланак. Најновији догађај таке природе, — одаје очито намјеру власти.

Догодило се то на Гласинцу, селу Понори. Тамо је славило неколико кућа св. Стевана. Политичка управа издала је наредбу, да се прегледа колико домаћини имају у кући пића и да се на сваку литру удари порез. Екзекуција је изведена и домаћини морадоше платити. Послије славе изберу исти домаћини између себе једног и пошљу га у Рогатицу, да протестује. Рогатички предстојник одбије га с ријечима, да се мора плаћати тај порез на крсно име. Кад тај изасланик отповрну, да ће се тужити вишој власти, даде га предстојник без даљег разговора бацити у затвор на 8 дана.

Пошто се примиче св. Јован то је власт хтјела код другијех домаћина исту наредбу практиковати Но шест домаћина не буду лијени, него сиђу у Сарајево, да потраже помоћи.

Упутише се у конзисторију, да траже помоћи, да их сачувају. У конзисторији их познати моралиста поп Брелановић дочека с ријечима, да не требају славити, (овај је Брелановић вјерно чељаде Мандићу владики, а боме и Калају) те их упути на владу, да се тамо туже. Сељаци су заиста и поднијели тужбу барону Кучери против такихеј и сличних насиља. Одговор још није познат. Имена тијех домаћина нећу да износим, јер би се опда као обично власти нашле у послу, да их оглобе и с ону страну бравс отпреме.

— Ето видите, дакле, какијем се све средствима служи влада са својијем органима. Узалуд мука, узалуд труди!

Ми се тјешимо, да свака сила за времена.

???

Шта још неће бити!

Наши старији и паметнији обраћаху велику пажњу на добро васпитање своје омладине верујући у ону нашу »па млађима свет остаје«. Они омладину васпитаху онако, како би могла ступити у народ наоружана не само знањем разних наука но и познавањем прилика, које окружавају народ, коме омладина посвећује свој рад. Да би дакле народна омладина спремна ушла у народ, стављали су јој наши стари све и сва на расположење, да то постигне.

Једно од таких средстава за добро познавање прилика народних јесу и листови, који нам са разних крајева расејаног нам Српства јављају о његовом стању. Они нас челиче, да будемо добри Срби, да истрајемо у народној борби и указују како да радимо. Но да би се олакшало држање свих народних листова, склапају се »Читаонице«, удружења, која нам пружају прилику, да лакше познамо народно стање. Па и та дружења ставише стари наши на расположење својој омладини — узданици, само да је што боље васпитају! Они јој дадоше слободан улаз у своју »Читаоницу« и она то својски пригрли, јер јој тако беше лако упознати се са жељама народним, те се тако и спремати, да те жеље једном и испуни. И гле! Нађе се неко, коме то није право, коме и то смета! Нађе се неко — али то није Турчин или други варварин — но Србин и то српски Патријарх! Да он главом и нико други забрањује силом своје власти великом делу српске омладине читање српских народних листова. А ево како.

У Ср. Карловцима, као и у другим већим местима, где српске ђачке омладине има, беше дозвољено ђацима ићи у »Српску Читаоницу«. То је тако било од почетка и било би и даље, да немирна савест патријархова могаше мировати. Но грешна савест његова окоми се и на ђачку омладину, забрани јој ићи у »Читаоницу«, само да спречи омладини познавање дела његових.

Да, то је навело Патријарха Георгија, да прво умоли председништво «Српске читаонице» овдашње да закрати ђачкој омладини полажење Читаонице, по када се оно не одазва жељи јер би се морала и друштвена правила мењати, тада се он послужи својим »правом«, које има

ПОДЛИСТАК

НА БОЖИЋ КОД ЛУПЕЖА

приповетка К. С. Баранцевића.

Једног зимњег дана, баш кад се хваташе мрак, из мрачне и тесне уличице, на обали Мале Неве, изиде уморан и изнурен један малиша, пред чијим се очима указа слика замрзнуте реке са њеним обалама. Сва река беше ледом закована.

Преко гвозденог моста гураше се свет пешице и на колима, и коњаници и клусад под својим товарима, а преко колосека тутњаху трамвајски вагони.

Код моста стајаше столић поред којега, на столичици сећаше продавачица, млада жена са руменим устима, и весело гледаше на пролазнике. Исто тако весело погледа на малога Стјопу, који беше обучен у материн кожучић фатом постављен, по глави повезан топлом марамом. Мали Стјопа погледа њену трговину, повуче своју главу међ рамена па оде даље. — На сандуку бејаше свачега. Осим смрзнутих јабука, стајаху колачићи, суџуци и гомилице ораха и т. д, али то све није било баш ништа тако, што би могло привући особиту пажњу овога гладног детета.

Њему паде на ум други такав продавац на тржишту, поред кога је јутрос прошао. Тај је имао бољих ствари. На његовом столу пушаше се врућ печен гусак, чији је пријатан мирис малом Стјопи изазивао воду на уста.

Сад као да и не беше гладан. Чак му се није ни јело. Још јутрос појео је комадић сува и црна хлеба, скривена под пазухом, а сад му се желудац стегао и охладио. Чињаше му се као да му жељезни обруч стеже главу, а у затиљку осећаше страшан бол. Сваки час зеваше, а цело му тело обузимаше дрхтавица.

Обишавши мост, Стјопа пође к Неви, па, не опажен, шмугну поред људи, који стајаху у чамцу између две лађе дрварице, и изађе на средину реке по дебелом снегу, па се упути полако к стубу који се дрмаше под мостом.

Да га је у том тренутку когод заустави и упитао: куда и зашто иде? С каквом намером иде под мост? — он не би ни сам умео одговорити.

Он је само бежао што је могао даље од људи, од уличне граје и вреве. Страшно беше клонуо и сустао, па је хтео ма где да прилегне и да се одмори. Још од јутра иде, па се нигде није могао одморити. Покушао је да се склони код врата црквених степеница, код каквог дућана, или излога, под вратницом ма чијег дома да легне и да се одмори, али га свуда спази варошки стражар или послужитељ, и отера га.

А ето овде па Неви нема баш никога. Само што јак ветар шибаше, па читаве сметове снега носаше и гомилаше на рибарске барке, које бејаху ту залеђене и остављене на зимовање.

На једну такву барку наиђе мали Стјопа. Ваљада је она већ одслужила своју службу и била остављена судбини: ребра су јој већ на половину била сломљена, а кљун загњурен у воду. Само још стрчаше крила с малим прозорићем без стакла.

Са највећим страхом обиђе Стјопа около барке, па пажљиво приђе прозорићу, и попевши се на кљун, погледа унутра.

Унутра је било све пусто, само на поду лежаху комади поцепане рогожине, парчад искидане мреже и вездан којекаквог шашља.

Умирени малиша уђе унутра и седе на гомилу ладних струготина. Сав је дрктао од зиме, трљао смрзнуте руке једну о другу и дувао у њих, а ногама тапкао, не би ли се загрејао Од страшнога мраза текле су му ледене сузе из очију и падале на замрзнута уста

Ноћ се нагло спушташе Румени круг на западном крају неба ишчезаваше, а испод моста поче се јављати љубичаста светлост Петровског острова, која се сливаше са ледепом и снажном површином реке у безбојну, тамну масу. Мост осветљавају фењери са обе стране, чија светлост одсјајиваше по другој обали, по улицама и домовима.

Са обале допираху звуци уличког живота, чујаху се испрекидани гласови, шкрипа смрзнутог снега, по ком се итро клизаху саонице, и јек звонцета са трамваја, под чијом се тежином вагона мост угибаше и пуцаше.

Око Стјопе бејаше све мирно и тихо. Ветар жестоким фијуком дизаше снег као прашину са неравне површине речне и гомилаше га око барке правећи мале брежуљке и котлине које личаху на доле окренути левак а тамо на врху, на крми, где би требало да буде весло ветар извијаше тужну песму мраза и мрака... И наступи ноћ, обасјана звездама, нема, дубока, са сребрним и светлим застирачем, па се нечујно спуштала над малишом, окружавајући га тишином и дремежом, с њеним приближавањем све се стишаваше и премираше свуда наоколо. Једино што се још чујаше из даљине фиска саоница, а мост је само шкрипао и стењао... Одупревши се леђима на крму и обавивши руке око подигнутих колена до испод вилица, седео је Стјопа непомично, а тако је исто непомичан био и његов малаксали и зажарени поглед, устремљен у даљину.

Са плавога неба замишљено га и мирно посматраху звезде... Баш ето једна се одвојила и пала доле па земљу. »То су душе умрлих!« — врзло се по глави малишиној. Ту је и мајина душа... Кад би само знао, да је она, ја бих је једнако гледао. А и она ваљда мене види. Њу су истина у земљу закопали, али њена душа опет види... Мајко, мила мајко! Како ми је хладно, умрећу од зиме!

II.

... Поноћ је. Наоколо све почива мирним сном. А Стјопа се буди од нечијег јечања. Јечи и обрће се његова мама на постељи.

— Мајко, шта ти је? Шта је с тобом?

— Али она не одговара. — Мрачно је и страшно. Ко се то помиче у углу, ко је то зевнуо и опсовао Чује се нечије срдито шапутање. Наједанпут засветлише свеће. Људи се скупише и ужурбаше. Неколико жена врте се око матере. А Стјопу не пуштају, он се оти-

као »врховни патрон« оба овдашња српска просветна завода, те својим налогом од 5. јануара 1899. год. бр. 8. ex 1889. забрањује слушаоцима оба завода, гимназије и богословије да похађају овдашњу читаоницу, навађајући као узрок томе његову велику бригу, да се омладина што боље спреми за свој позив и што је досадање ђачко похађање читаонице сметало члановима исте.

Дакле врховни патрон се брине о својим ђацима! Видите он им лепо каже: »не троши те у лудо време, децо, но се спремајте за свој позив. Учите ваше штудије и зашто да сметате само правим члановима читаонице у читању, када вама то читање само шкоди.«

То им вели, а шта мисли?! Мисли ово: »За моју борбу против народа и народне мисли ето већ цео свет ће дознати, па бар да не дозна омладина. Но хоћу, да спремим, да ми одобрава све, што ја хоћу.«

Савест му је немирна. Јак се покрет дигао против њега и он хоће, да нађе ослонац бар у будућим борцима, када у садањим нема. За то забрањује омладини да иде у читаоницу и чита, тим се омладина већим делом спрема за свештенике, те тако њему најближе стоји, а њој забрањује да чита оно, што народни листови о њему пишу о њему доказују.

»Застава« је крива томе и сви они народни листови, који се боре за народна права, а која крњи и српски патријарх и њему подобни српски синови. Тако је и тако се овде говори.

Па шта би они хтели од омладине? Ево шта:

У гимнизији поставити за професоре неколико верних клерикалних пришипетља, који ће учити омладину о свему, само не о ономе, што је њој најнужније. Не ће је научити, да српски мисли и осећа, да се достојно спреми за народну службу, по да мисле други, да извршује слепо сваки миг својих претпостављених па ма они и противници његова народа били.

Богословији пак треба дати семинар и у њему поставити за главног команданта једног од главних перјаница клике клерикалне, па никад лепше. Шта би се ту радило с питомцима немојте ни питати. Та не само, да би све ишло у црквено-народном животу као што не треба; но би се примио јединствени статут, и све то што је по нас зло те би за кратко време Срби зато и једног више свеца добили, онога који би све то остварио!

Ето дакле, шта је руководило патријарха Георгија, да онаки колач пошље српској ђачкој омладини у Ср. Карловцима, који је био умешен и испечен још кад и онај »божићни народним пријатељима, али се због ферија није могао раније уручити.«

Већ из овога видите, шта је овде. У ова два најстарија српска просветна завода влада потпуна тиранија и несрпски дух.

Обратите за рана, Срби родољуби, пажњу овим заводима, у којима се васпитају главни служитељи народни, да случајно после не буде доцкан. Имајте на уму, да се овде спремају будући с ештеници, који могу исто тако много шкодити ако су рђави, као и користити ако су добри.

Ја ћу пак гледати, ако ми славно уредништво »Заставе« дозволи, да у неколико чланака расветлим стање у овдашњим српским заводима. Дакле до виђења скорим!

Ср. Карловци, 9. јан. 1899. г. **Ђ+.**

Нови Сад, 19. јануара.

Прилике у Угарској. У преговорима између владе и опозиције опет је нешто запело. И како изгледа ствар ће се затећи ако не и промепути. Свему томе је узрок опет Тисина група т. ј. реформати. Ми смо једном изнели, да је опозиција толико успела била у преговорима да потисне реформате и да дођу католици до уплива. Коломан Сел је доста успешно водио преговоре, све главно већ беше свршено и само је питање личности имало да се реши. Но реформати опет се дигоше да ово осујете. Познато је, да је Тисина група увек стајала на становишту, како опозицији нетреба попустити ни најмање, ишла је чак тако далеко, да се не допусти ни чланак како би Угарска после 1904. могла као самостална економска држава своје ствари уређивати. Но Тисина група није могла да успе и морала се повући. Сада, када је Сел већ утро пут споразуму, шиљу реформати министра Лукача у Беч, да ослаби уп ив Селов и придобије владара да се опозицији ништа не попушта. И Лукач је био у Бечу, и судећи по извештајима, доста је и успео. Лукачу је аудијенцију израдио барон Банфи. Од повратка Лукачевог тврди се, да опозиција не може добити жељене гаранције, да ће идућа влада спровести све услове преговора. Ова је вест наравно изненадила све политичке кругове у Пешти и по себи се разуме, да је у току преговора изазвала тајац. Стање се овим опет јако заплеће. Питање је сада, хоће ли Сел моћи оно што је започео и до краја извести. А питање је и како ће се опозиција држати, ако је доиста истина, да је Лукач ту поруку из Беча донео. Нема сумње да је она и онако у попуштању врло далеко ишла, и само се задржала код личних питања. Хоће ли још и даље ићи, те још више попустити, то ће се за најкраће време видети.

Услед свега овога овладала је опозицијом велика раздраженост, која се показала и у прошлој саборској седници. И да се духови неби раздражавали и даље а да би остало што више времена за преговоре, предложио је привремени саборски претседник Мадарас, да се одгоде саборске седнице до суботе. То је већина сабора и усвојила и сви су изгледи, да ако до суботе не дође до споразума, онда ће тога дана обструкција букнути јачим жаром и доћи до бурних призора, јер је опозиција вољна да у случају неуспеха поведе у јавности реч, ко је томе крив. Но да је њен положај ослабљен јасно је, она је попустила у главноме, попустила у начелу а ово зашто се сад бори то су ствари више личне природе.

У одбрану автономије.

Молбеницу Њ. В. краљу, да се наш одгођени народно-црквени сабор што пре састане, и да се том сабору ујамче сва права његова, закључиле су поднети до сада ове општине: Нови Сад, Стари Вечеј, Фелдварац, Бегеч, Ириг, Лединци, Кула, Силбаш, Ујма, Стари Сивац, Стари Врбас, Товаришево, Нештин, Вршево, Српски Елемир, Митровица, Деска, Ђурђево, Беочин, Тител, Гардиновци, Ада, Кленак, Параге, Мартинци, Баваниште Старчево, Крчедин, Каћ, Футог, Турски Вечеј, Чалма, Чортановци, Сусек, Јазак, Бајша Врђани, Оросламош, Платичево, Мађар Вољ, Загајица, Вешеново, Каменица, Перлез, Дарувар, Павловци, Делиблато, Крушчица, Рума, Мајиш, Врдник, Канак, Земун, Врачевгај, Батоња, Вршац, Јарковац, Мала Маргита, Опаво, Сока' Вогањ, Арад, Црепаја, Стејановци, Фарваждин, Кумане, Калуђерово, Белобрешка, Дивич, Сушка, Чаково, Велегиш, Доњи Ковиљ, Влајковац, Српска Неузина, Иланца, Дубовац, Илок, Трештеновци, Черевић, Павлиш, Стари Бановци, Шуљам, Српски Ченеј, Тараш, Нерадин, Ново Тополе, Пешта, Лалић, Јозепово, Лежимир, Арад-Гај, Велики Радинци, Сакуле, Модош, Мали Бечкерек, Суботиште, Нова Градишка, Шид, Крушедол, Старе Шове, Толвадија, Гргуревци, Парта, Санад, Пирош, Буковце, Црна Бара, Српски св. Петар, Плочица, Кишфалуба.

Свега **112** општина.

*

Пештанска молбеница. Јављају нам из Будимпеште, да се претседник наше тамошње црквене општине г. Стева Јовановић извлачи да потпише молбеницу. Он наиме тврди да се та молба мора још једаред пред скупштину изнети, јер прошла ванредна скупштинска седница није била законита. Требало ју је пријавити административној власти, то није учињено, и због тога је он епископа добио прекор што је скупштинска седница одржана незаконито. То он тврди данас, кога терети сва одговорност ако прошла скупштина није пријављена. Он мисли да ће му то што помоћи, ако се сад прикаже као незнатан. Међутим скупштинари неће се дати изиграти и показаће да се с њима нико титрати не може. То ће се најскорије уверити и г. Стева Јовановић.

*

Кишфалуба, 17. јануара. Наша црквена скупштина на својој скупштинској седници од 10. јануара т. г. закључила је да се обрати молбом на Његово Величанство ради сазива нашег народно-црквеног сабора са свима правима његовим.

*

Под насловом: „Преставка за сабор“, говори „Србадија“ о враћеним молбеницама и вели ово:

„Томе се ни мало не треба чудити од данашњег министра председника, који ни у држави не влада уставно, јер од нове године овамо влада незаконито стање. Ми ево отворено тврдимо, да министар то не би смео учинити да је законито стање у земљи.

Но после свега овога намеће се питање: шта сад? Ово питање се тиче чисто наших посланика и наших општина и оне у овом тешком и озбиљном времену треба па њега мудро и правилно да одговоре, јер то иште од њих понос и интерес народни. Што се тиче посланичког држања, ми мислимо да је ситуација чиста бар што се тиче првога корака, јер је последња конференција решила, да се посланици састану у другу конференцију, у колико не би било успеха од саме представке. Тада би се питање сазива сабора поново узело у претрес и решило би се онако како треба, те би се у тој преважној ствари ишло и даље. У последњој конференцији је наглашивана гравиминална представка у колико ова враћена представка не би уродила плодом.

Долази још једно важно питање, а то је: шта да чине наше општине? Ми мислимо, да ни општине не смеју застати на по пута, него морају ићи напред. Све остале општине ваља да подносе своје молбе и да моле сабор са свима његовим правима, па и ако знају да ће и њихове молбе бити враћене као што је враћена и молба новосадске општине. Но успех ће бити у томе, што ће се манифестовати народна свест и што ће све општине тражити сабор и његова права. Тада се неће моћи српскоме народу пребацити да није тражио оно што му припада, као што је то један министар у своме одговору већ учинио. Остале општине то могу још лакше учинити, јер је сада време да се држе пролетне скупштине за полагање рачуна, па се том приликом може и та ствар решити.“

* *

„Србин,“ који излази у Госпићу у своме чланку: „На којој смо?“ заступа веома одлучно да општине моле сазив сабора са свима правима његовим и да посланици иду у народ. А где је незгодно у ово доба године удешавати зборове, вели, има хартије и штампарије.

Говори о гласовима да је посланичка молба одбијена и вели: „Како било, посланици су обвезани после неуспеле молбе ступити пред највише место с гравиминалном представком“

А о раду општина вели:

„Да ли да чекамо а у томе чекању да не учествујемо у акцији, коју је заподјела новосадска црквено-школска општина? И горњокарловачко влидичанство почело је да се креће у смислу те акције. То иде и шири се. Људи мисле и размишљају. Чује се са свију страна одобравање корака новосадске општине. Људи долазе до увјерења, да у озбиљне ове дане Срби у Патријаршији морају бити сложни, па ма у којој форми рада и ма с којим људима на челу.“

* *

Под насловом: „Одлучан корак у одбрани автономије“ има „Српство“ чланак из ког видимо ова места:

„Настало је дакле доба, у коме треба учинити одлучнији корак у одбрани народне автономије. Посланици треба што пре да се састану у конференцију, те да саставе меморандум и да га депутативно предаду краљу. Они су то народу обећали и после одгађања сабора и јесенас на конференцији у Карловцима. Сад је време, да искупе своју реч, — иначе ће проиграти народно поверење. Но та акција мора да буде сложна, у томе се морамо сви да сложимо, јер ће и наша слога импоновати нашим непријатељима. То жели и народ да види.

Не успемо ли ни сада, онда треба тај

ма и виче и плаче али га не пуштају. У том види само слабе и мршаве материне руке... Дође вратар и стражар и још неки.... Матер облаче, а она виче: »Доведите ми Стјопу, доведите да га видим.« Лице јој помодрило страшно сво се тресе, а глава клоне час тамо час амо.

... Ето, опет паде једна звезда. А мост шкрипи као и пре. Чује се из далеке пиштање. Нешто шушну. Стјопа уздркта целим телом... Није ништа, пуца барка од мраза.... Стјопа сам; седи у углу подрумчића, на души му тешко и претешко. Долазе нека господа и гледају стан и заповедају да се сви иселе. А Митрић, солдат у оставци, виче и псује и неће да се сели.

А јутрос дође вратар и одведе Митрића у полицију. Станари се препадоше, те се на врат на нос почеше селити. Тако исто изиде и Стјопа и пође да тражи мајку. Говоре му људи: »Твоја мајка јуче је умрла, и тебе неће к њој пустити«, по Стјопа обуче кожушић, који му је од метере остао, повеза главу и уши марамом да му не би промрзле, узе парче хлеба под пазух, и — оде И шта би чекао? Мајку су му одвели у полицију, па ће и њега! Па лепо! Нека га потраже! И ето, он се сад уклонио од људи, склонио се у барку, и — нека га траже!

... Све јаче стеже мраз. Звезде све јасније. Свуд унаоколо тишина. Па ни мост не шкрипи и не тутњи више... »Уморио се, стар је!« премишљаше Стјопа и поче осећати да и њега почиње сан хватати.

Али шта то трчи и тапка по снегу и право иде барци? Нешто мало и црно. Да није псето? Па баш и јесте. Мало црно псетанце потрча к Стјопи и поче га њушкати и лизати, скичи и врти се. Хтеде га Стјопа помиловати, али не може руке да пружи. А псето се умиљаваше и окреташе, па се сави у клупче и леже код Стјопиних ногу. Лежи и дркти од зиме и скичи па још тако жалостивно... А ветар на крману непрестано продужава своју тужну песму. „Зима је, зима, ох, како је зима! — И Стјопа слушајући ту монотону и бескрајну песму поче дремати. Очи се само заклапају, а трепавице пуне иња. Цело му се тело скупило у једну ледену грудву, па нити може устати, нити му се иде куда...

Наједанпут, на плавом небу појави се анђео, и запоја високо, врло високо са опуштеним крилима и држи крст који се на месечини светли.

Стјопа се буди и покушава да отвори очи да боље види. Истина анђео! Само он стоји на црквеном торњу Катарине Великомученице, али окренут леђима Стјопи тако, да му се лице није могло видети.

»Тамо је сад и мама! — помисли Стјопа — њој је тамо сада добро!... Па и свима ће бити добро који умру И мени ће бити добро!...

Њему већ није више хладно. Пријатна топлота ширила му се по телу, а он зна да му је то отуда, што му је псетанце ноге загрејало. Срце му лупа као по празном ковчежићу, пред затвореним очима лете разне лепе, шарене слике, лоптице.

Наједанпут сунчана светлост обасја сво небо, анђео рашири своја велика крила подиже се са црквеног торња у висину, и полете тамо где шарене тичице певају умилне песмице, а не таку, какву ветар на крману извија

Иза угла барке појави се у том часу дуга, предуга човечија слика.

Стјопа нехотице отвори очи к угледа пред собом човека дуге и ињем покривене браде у некој чудноватој шубари. Насмеши се и опет затвори очи.

Човек са шубаром наже се над Стјопом и гледаше га. На његовом суровом лицу појави се израз туге и саучешћа.

— Ej, ти пријатељу! — викну човек Стјопу.

Одговора не доби.

— Чујеш ли ти, малиша?

Човек у шубари наже се још ниже. У томе му нешто испод мишке регну. Погледа, и виде псетанце, које одбаци ногом као ивер па пажљиво загледавши у спокојно лице спавајућег детета, рече:

»Охо! Ово није добро! — Исправи се, скиде шубару, па се почеша по коснатој глави. — Видиш, молим те! Не ваља ово, не ваља никако! понови опет сам за себе.

У том се обазре и спази код моста непокретан облик стражаров и смисли да није паметно чинити узбуну и звати у помоћ, но седе крај детета, узе у шаку снега, па га стаде брзо и јако трљати.

— Мајко! прошапта дете у сну.

А лупеж је непрестано тр'о шаке снегом, и с њим трљао детету лице, руке, ноге. Радио је с таком брзином и вештином, да се и сам загреја. Из полуотворених уста ишла му је пара, која на ракију заударaше.

— Зло, боли ме! викну Стјопа, и разрогачив очи отимаше се из руку лупежа.

— Ћут, ђаволе мали, грозно му припрети лупеж. — Не сазивај ми свет, јер ћу те задавити. Смрзнуо си се па ваља да те трљам. Разумеш ли?

— Пусти ме, чико, молим те! Пусти, чико, слатки, мили, рођени! мољаше га Стјопа.

— Муч' гром те убио! цикну лупеж, и широком, топлом шаком затиште му уста. За тим скиде са себе капут, па баци га детету на главу, дигне га као завежљај и понесе...

*

Мрак да се не види прст пред очима, на нога а, под главом, с бокова — свуди сено које мирише и боцка.

— Где сам ово ја, чико? упита Стјопа.

— На сенари ћут' да нас странци не би чули! одговори груб глас са свим изблиза.

— А ти ми, чико, не ћеш ништа учинити? Не ћеш предати полицији.

— И их, лудаче! каква полиција!! Та ја и сам бегам од ње

— А за што смо ми, чико, овде?

— Ћути: Спаваћемо. Је си ли се загрејао?

— Сад ми је чико, нешто боље и топлије.

меморандум објавити на свима важнијим европским језицима, нека сва Европа чује, како нам је у уставној и слободној Угарској.“

Политичке вести.

Из хрватско-славонског сабора. У седници од 18. јануара говорио је Армин Павић, одељном предстојнику богоштовља и наставе. Од укупног прорачуна који износи преко 9 милијуна припада оделу за богоштовје и наставу свота од 1,899.000 фор., а ако се узме и принос општина, тад та свота износи 3,679 000 фор. Леп број, ако се с њим трезвено располаже. Да ова свота не ће бити изгубљена, најбоље нам доказује досадањи напредак у нашем школству, нарочито пучком, које данас броји 1313 пучких школа, на којима ради 2335 учитеља у 1249 властитих школских зграда. Задњих 15 год. саграђено је 108 школа. На једнога учитеља долази 83 ученика; уз већи број полазника је немогућ успех. Кад би сва деца, која су способна за школу, исту полазила, дошло би на једнога учитеља 134 деце, а то не би водило до напретка, требали бисмо ми још 1600 учитељских сила.

Школе наше пучке стоје 1,761.000 форинти, при чем најсећи терет носе општине: 1,260.000 фор., тако да на сваку душу у земљи долази 80 новч., поред осталих даћа у земљи заиста велик терет.

Но ово не би био прави повод, који би владу спречавао у подизању школа. Народ би и више тога допринео. Боље је, да имадемо мање добрих, него много злих школа. То је разлог неподизању школа, како би ко желио.

Што се тиче средњих школа, мисли да их има премало. На десет гимназија кад не би било паралелни, достајале би 144 учитељске силе, а имаде их 185 баш зато јер постоје паралелке.

Што се тиче медицинскога факултета, то је исти влади на срцу, пак се она од године у годину све више за њ брине, како то показује и наш буџет.

Посланик др. Франк говори против Срба и против финанцијалне управе. Најјаче врело за доходке су изравни порези. а ти последњи три године падају. Год. 1891. износио је приход од изравних пореза 9,900.000 фор., данас пак по прорачуну изнаша он 8,500.000. Ово дакле наше најјаче врело пропада.

Друго врело су жељезнице, које је Угарска себи задржала г 1891. износи приход њихов у Угарској и Хрватској 48 милијуна, а године 1898. већ 98 милијуна. Приход жељезница отскочио је дакле ужасно, а то је најјаче врело у прорачуну Угарске.

Угарска је самостална на финанц. пољу и она одлучује о свим нашим финанцијалним и трговачким односајима; ту ми немамо никакова уплива.

Доказ је нови закон на пиће вина. (Ђурковић: Терали сте лисицу, а истерали вука!) То је истина, али баш то доказује, да Угарска према Хрватској нема обзира. Приход Хрватске и Угарске заједнички рапидно расте.

Од 340 милијуна повисио се он у осам година на 460 милијуна. А како је код нас? — Приход јавни код нас није прекорачио него само за 700.000 фор. Приход Угарске поскочио је дакле за 33%, а код нас само за 3 постотка.

Пред саборницом.

Будимпешта, 19. јануара.

Два мађарска посланика (оба ватрени опозиционари) стоје недалеко од саборнице. Сучу дуге брке, звецкају мамузама и хвале се:

— Азебата, попустили су! Морају променути владу! А то је главно!

Но још они у речи бејаху, кад дотрча девојчица. Лице јој светли од радости, и поче да се хвали некој баки што у близини продаје наранџе...

— Добро је!

— Дакле си се измирила с мађехом? пита ју бака.

— Јесам! Попустила је. Казала сам јој: у овој кецељи не могу даље. Срамота ме је од света

— Па?

— Хоће!

— А шта је с оним другим? Хоћеш ли и даље слушати по кући и морати да ложиш фуруне? Ил ће то слуга?

— Ја ћу ложити и даље! рече девојче. Ал ћу добити другу кецељу

— Но кад ћеш ти бити и даље слушче и ложити фуруну, брзо ћеш и опет ићи у прљавој кецељи у којој се не може даље...

Посланици чуше и нехотице овај разговор. Лагано се упутише саборници а неко од њих рече:

— Истина, обећаше, да ће нам променути владу. Ал ако се у истини обвежемо да слушамо, и да и даље ложимо аустријску фуруну, чини ми се и ми ћемо у брзо и опет имати владу, под којом се не може даље, од — срамоте...

И обоје као на команду престадоше гладити брке и звецкати мамузама.

Вести из места и са стране.

После погреба бачког епископа. Пишу нам из Суботице: „Упало је и код нас многима у очи маневрисање неких приликом укопа пок. епископа Германа. И у томе види свако гадну смер; наиме, да би што мање света односно свештенства и изасланика од стране појединих општина као и његових поштоватеља учествовало при укопу му. Тешко њима, кад се они већ почињу и мртвог им брата бојати. Значи да им није савест мирна а уједно да им откуцавају последњи часи. Али треба да се сећају оне народне: „данас мени сутра теби.“

Забава. Српска академска омладина у Будим-Пешти приређује у корист девојачког васпиталишта српске православне просветне женске задруге свете мајке Ангелине у недељу 7. (17.) фебруара о. год. у дворанама будимпештанске варошке редуте беседу с игранком. Распоред беседе: 1. Хаблас: „Падајте браћо“ од Ђуре Јакшића, пева „Кос“ певачко друштво српске будимпештанске академске уједињене омладине. 2. Зајц: „Вир“, пева уз пратњу гласовира гђца Тинка Адамовићева из Вел. Кикинее. 3. а) Mendelssohn: „Duetto“, б) Moszkovski: „Walzer“ свира на гласовиру Лаза Поповић чика Стевин. 4. а) Николај: „Гаси ми грла плам“, б) Мокрањац: „Три јунака“, пева Жарко Савић оперски певач из Фрајбурга. 5. а) Брух: Концерт за виолину (Adagio), б) Саразета: „Шпанска игра“, уз пратњу гласовира свира Петар Стојановић из Беча. 6. а) Мокрањац; „Лем Едим“, б) Хартл: „Краљевић Марко“, пева Жарко Савић оперски певач из Фрајбурга. 7. Мокрањац: „Из моје домовине III.“ за мушки кор удесио Јован Андрејевић, пева „Кос“ певачко друштво српске будимпештанске академске уједињене омладине.

† **Јован Ђуришић, парох павловачки.** Из Руме нам брзојављају, да је Јован Ђуришић парох павловачки умро. Покојник је био ревностан парох и у више пута члан нашег народно-црквеног сабора. Није се много истицао, припадао је радикалној странци и симпатисао је са млађим колом људи. Погреб ће бити данас у среду у 9 сати у Руми. Лака му црна земља!

Село. Пишу нам из Ср. Карловаца: Овомесно „Српско занатлијско удружење“ приредило је на дан 9 јануара, а у просторијама код „Кир-Мите“ и уз пријатељско суделовање гђице Христине Игазове, г. г. Јована Беговића, Милоша Клисарића и малога Петра Милића, у корист своје благајнице. — село с игранком. Мило нам је што се наши Срби занатлије и овом приликом показаше: да још живе, да још постоје. И ако су хрђава времена и ма да ми Карловчани имамо 5—6 забава преко године и то саме кориснице, то ипак, према величини локала, беше баш доста гостију, а нарочито наша лепша половина беше у већини, која је једина имала места да седи, код првог дела програма. Забаву је отворио друштвени председник г. Станко Илић тачно у 8 сати са поздравним говором. Напоменувши како је нужда натерала наше занатлије да се купе у једну целину, како би овако удружени могли, што лакше, брже и боље, своме оболелом члану притећи у помоћ. „Али па жалост — рече председник — има још неке наше браће занатлија, који не могу да схвате циљ ове лепе установе, те се отуђују од своје браће.“ Даље се председник мало као жалио на нашу интелигенцију, као да неће довољно да потпомаже друштво. Овде не сваћамо г. председника: — После говора декламовао је мали П. Милић шаљив комад „Муха и Буха“ прилично лепо. — Трећа тачка беше „Неверница“ коју је гђица Христина Игазова, уз пратњу тамбураша на опће задовољство отпевала, те беше поздрављена са бурним „живела.“ „Синђелићен гроб“ одекламовао је г. М. Клисарић, врло добро. За једног младог момка, који је први пут изашао пред публику, морамо рећи да смо се дивили његовој вештини. Четврта и последња тачка беше „На твом гробу,“ коју је песму отпевао г. Јован Беговић, са својим громким баритон-гласом изврстно. Па силно пљескање морао је исту песму поновити. Али тек се онда чуло бурно „још једну“ те је онда на задовољство целе публике отпевао још „Мирјану.“ Тиме беше први део програма исцрпљен, али на захтевање публике, морала је гђица Игазова да отпева још једну песму, те је уз пратњу тамбураша отпевала „Хеј ја сам своје минђуше продала.“ После тога је наступио други део програма, играње и веселе до зоре. Један гост.

Молба српско-православних општина жупаније личко-крбавске. Све српске православне општине у жупанији личко-крбавској поднеле су троједничком сабору молбу да ћирилица буде равноправна са латиницом, да се заведу вероисповедне школе да се донесе интерконфесионални закон и за српску народну заставу. Молба ова упућена је одбору за богоштовје и наставу.

Српска Књижевна Задруга. Управа С. К. Задруге јавља свима повереницима и члановима Задругиним да још за неко кратко време не може предати уписницима књиге VII. кола. Главни су томе узроци ови: 1. Желећи да нађе што већи број чланова и у српским крајевима ван краљевине Србије, управа је у почетку 1898 године прихватила понуду Српске штампарије у Загребу да јој се уступи штампање и растурање задругиних издања и прибирање чланова за те српске крајеве, па је, после дужих преговора, то и учинила у половини године. За све то време управа није могла приступити штампању VII. кола, јер није знала у колико ће га примерака штампати (да ли за све задругаре, или само за задругаре из Краљевине Србије.) И ако су, после свршених преговора, и управа С. К. Задруге и управа Српске штампарије у Загребу настале да се што живље предузме штампање, ипак нису могле постићи да за пола године ураде оно, што се иначе уради за годину дана. 2. Почетком прошле (1898) године управа је почела издавати засебну збирку одабраних превода под именом „Забавник“ па је и то ново велико предузеће прве године задало већих послова, који су сада повећим радом и стеченим искуством савладани, те ће сав даљи рад задругин од сада брже напредовати. Уверена да задругарима, једно са велике моралне добити, што се задругина издања штампају и у Загребу и отуда шире у много већем броју по Српству ван краљевине Србије, а друго са лепих услуга које „Забавник“ чини и читаоцима и српској књизи ово мало закашњење неће пасти криво, управа се нада и овим свима задругарима из краљевине Србије објављује да ће VII коло бити готово (наштампано и укоричено) још крајем месеца јануара, а задругари изван Србије да ће књиге добити у току месеца фебруара, јер је управа Српске штампарије у Загребу обећала да ће учинити све, да што пре стигне с радом, који јој је у први мах био отежан инсталацијом штампарије за тако велики посао. На послетку управа јавља задругарима да је готова 6. свеска „Забавника“ (последња за прошлу годину,) али да се с њеном експедицијом чека на довршење двојих лепих тврдих корица, које задруга бесплатно даје добротворима, оснивачима и повереницима.

Ex lex стање у Сомбору. Пишу нам из Сомбора: „Можемо се и ми похвалити да је и код нас у нашој црквеној општини наступило ex lex стање, јер ево већ други месец како управљају наша нехатна господа без прорачуна. Но ал шта их је брига и ко им за то може шта, кад је у нашој дијецези и опет настанула ера Георгијева. А и види се богме, да се баш ама нико не одушевљава за црквено општинске ствари, није ни чудо, кад јој сам претседник глава црквене општине Др. Паја Дракулић нема за нас времена, јер је већ 2 месеца дана како се ни седнице црквн. одбора а некмоли скупштинске не одржавају макар и самог прорачуна ради. Па како је ту, тако је и у другим стварма.“

Из препарандије. Пишу нам из Сомбора: У препарандији сомборској иде све по старом, т. ј. онако како се другчије неда ни замислити, док јој је на челу један већ сасвим у сваком погледу неспособљен човек као што је то управитељ Н. Ђ. Вукичевић. Нити има реда, а нема дисциплине међу ђацима нити међу професорима. Професори не претходе својим ученицима лепим примером већ се као што није достојно озбиљних људи као што су, или бар треба да су професори — има недостојних спена, тако, да већ и ђаци знају који професори с којим како живи, дал је у љубави ил свађи. Срамота и то грдна срамота, да једно таково тело као што је професорско где би требало, да је највећи споразум и љубав, ако ни због чега а оно бар ради примера, место тога, највећа неслога влада. Но као што рекосмо није ни чудо, јер је управитељ неспособан за сваки озбиљнији рад те од њега немају решпекта ни ђаци а још мање професори.“

Трговина.

НОВИ САД, 19. јануара. Пшеница прве квалитете фор. 9·50—60 н. Пшеница средња ф. 9·30 до 40 нов. Пшеница лакша роба фор. 9·10—20 н. Наполица ф. 8 50 —— нов. Јечам нови ф. 5·50—60 Зоб ф. 5·40—50 Кукуруз у зрну нови ф. 4·10—30 нови у клипови ф. ——— нов. Маст 60 фор. Сланина сува 60 фор. дебела пушена 60 фор. Све од 100 килограма.

живе мере

Свињи угојени тешки	36—37	нов.
„ средњи . .	34—35	нов.
„ лаки . . .	32—33	нов.

Све од 1 килограма.

Теоци .	26—30	нов. по клгр.
Јагњци	— —	фор. по пару.
Овци .	8—12	фор. по пару.

*

Стање воде под Новим Садом.

18. јануара било је	2·46 мет.
19. јануара било је	2·35 мет

Најновије вести.

Из Софије јављају: Мађедонски комите у Софији хтео је да поднесе посланицима страних сила меморандум о мађедонском питању. Заступници страних сила нису хтели да га приме.

Из Београда јављају: Први једанајест и по милијуна од новог зајма стигли су и исплатили су одма пет и по милијуна Русији, да покрију стари дуг.

Из Букурешта јављају, да је тамо сенатор Урекја радио на томе да у Букурешту дође до збора Мађедонаца, који ће прогласити солидарност мађедонских Румуна, Албанеза и Грка против Бугара.

БРЗОЈАВИ „ЗАСТАВИ“.

(Стигли 19. јануара.)

Будимпешта. Коломан Сел повукао се за време данашње саборске седнице са десидентима и поди с њима преговоре. У саборским ходницима говоре данас да су се изгледи за мир смањили. Опозиција држи да нема довољних личних гаранција за мир. У сабору продужена су поименична гласања. На крају седнице предложио је председник да идућа седница буде тек у суботу. Посланик Шима говорио је против председниковог предлога а Шандор Хегедиш за предлог председников. Велика већина усвојила је предлог да идућа саборска седница буде у суботу.

Софија. Данас је умрла кнегиња Луиза, супруга бугарског кнеза Фердинанда. (Кнегиња Марија Луиза умрла је услед порођаја. Она је родила кћер, и дан после тога умрла. Прим. Ур.)

— Нај пијуцни!

— Стјопа пружи руку и напипа стакло.

— Нећу, чико, то је ракија, рече, враћајући му стакло.

— А хоћеш ли ждерати? Нај узми!

Стјопа прихвати у руку парче рибе и кришку хлеба и поче јести.

— Ближе к мени, ближе! Ето тако! рече лупеж наслањајући широка плећа на Стјопу. — Једи само једи, не бој се! Ја сам то макнуо. И ракију тако исто. А како си ми ти то, птичице моја, забасао на Неву, и још у мало ми се ниси смрзао?

— Мама ми умрла, па ја побегао одговори Стјопа.

— Зар тако баш? Умрла велиш? Ето беде? Но једи, само једи! Ништа се небој! рече лупеж, и погладн Стјопу по глави својом рапавом руком.

— А ти, чико? упита дете.

— Јешћу и ја. Има доста за нас обојицу, одговори лупеж, и поче жестоко жвакати често пута прекидајући жвакање клокотањем из стаклета.

— Но знаш ти, шта је, моје дијете? оде лупеж говорити тоном ситог и угрејаног човека — Ти, како бих ти казао, — ти не можеш бити моје друштво. Проживели смо дан заједно, а чим се смркне, — хајд, сваки на своју страну. Разумеш ли ме?... Умоли добре људе нека те некако приме и склоне, јер ти ниси моје друштво, ниси мени пар. Ја, ти брате ни си мој, подаље се уклањај. Разумеш ли? Ако не нађеш заклона, дођи овамо, ја ћу те још коју прихватити, али ти са мном не можеш остати. Разумеш ли?

Настаде ћутање. Но Стјопа није спавао. Лежао је са отвореним очима, бојажљиво прислушкујући најмањи звук и мучећи се да разуме, ко би могао бити овај чудни по изгледу, но добри човек који га је спасао и склонио код себе.

И у том одјекну кроз поћну тишину звоњење звона.

— Чујеш ли? прошапта лупеж. Звоне на јутрење. А знаш ли који је ово дан?

— Не, чико, не знам, тихо одговори Стјопа.

— Божић! Родио се Христос! Хоћеш ли запамтити?

— Запамтићу, чико

— Упамти добро, и пази! Родио се Христос, наш Спаситељ! Људи су пошли у цркве, Јутро је, а овде је ноћ! О, Боже, спаси и помилуј!

Лупеж нешто прошапта. Је ли то била молитва, или је говорио сам са собом сећајући се случаја и догађаја из својега живота? Дете није могло разумети његове речи. Дремеж га савлађиваше, пријатна топлота обузимаше, и пред очима му пролетаху обличија подрумских станара међу њима и Митрића, кога мркобрки стражар хоћаше ухватити и некуд одвести, код ногу му се вртило и мешкало црно псетанце.

Књижевност и уметност.

Педесет година аустријског сликарства.

Написао Павле Лагарић.

Врло занимљиво доба. Било је разноврсних уметника. Поред великих пула и јединица, било је и даровитих сликара, али није било титана, није било генија, што би својим делима знали очарати цео свет.

На пуле се неће обазирати. О њима ни сама историја уметности не води рачуна, па се неће ни ја забављати са њиховим радовима. Изнећу карактеристику само оних најчувенијих раденика.

Да би поштовани читаоци добили што јаснију слику о новијем аустријском сликарству, ваља да се са неколико речи обазрем и па старије сликарске школе, јер су опе биле претеча данашњој модерној аустријској уметности.

Када је сликар *Daniel Gran* — најбољи представник аустријског *barock*- и *rococo*-штила — 1757. за навек заклопио очи, тада је и *barock*-штил почео рапидно опадати и место његово заузео је *classicizam*, коме је најгенијалнији представник био *Heinrich Füger*. Но тај уметнички штил није био дуга века само зато, што није ни најмање одговарао природи аустријских Немаца. *Classicizum* је био и сувише хладан, строг, без живота, пластичан, а Бечлије су тежиле за нечим шаренијим, живљим, топлијим, нежнијим, љупкијим и срдачнијим; *classicizam* је био и сувише незнабожачки штил — а Бечлије врло радо су гледали хришћанске свеце, у које су искрено веровали као млада деца. *Classiciste*-сликари били су прави незнабожци, а њихови наследници — *романтичари* — опет прави хришћани. *Classicizam* заменуо је у аустријском сликарству *романтизам*.

У *романтичком* штилу можемо разликовати три струје, и то струју *строго религиозну*, струју *профано-витешку* и струју *строго национ ону*. Уметници свију тих струја имали су нешто заједничко: сви су омаловажавали колорит, шта више, неки су се плашили колорита. Једнима је боја изгледала и сувише очулна, а други су држали, да свакој слици, што се одликује добрим цртежом, није потребан колорит.

Али и *романтички* штил није био у Аустрији дуга века. Што се више последњих година удаљавао од чисте природе и стварности и приближавао својој старој постојбини потавнелог витештва и мистицизма, тим је све несноснији бивао веселим Бечлијама. У поезији тражиле су Бечлије специфично аустријске песме, а од приповедача и романсијера захтевале су, да им описују живот немачких сељака и варошана. *Castelli* у својим песмама и *Ferdinand Reimund* у својим драмама, били су први жанр-сликари, што су најјаснијим нијансама оцртали живот и фиса осећања правих Бечлија.

По, као што ни *Reimund*-у у драмама није пошло сасвим за руком, да се ослободи романтичка правца, тако исто и први бечки жанр-сликар *Peter Kraft* приказао се у првим својим сликама у француском руху.

Као што особе *Reimund*-ових драма нису више измишљене, него по природи оцртане, као што дивна музика једног *Lanner*-а, *Strauss*-а и *Schubert*-а, стоји у тесној вези са веселом природом правих Бечлија, тако исто и бечки жанр-сликари последњих педесет година, кретали су се на уском али врло богатом земљишту своје домовине.

Један од најчувенијих сликара те периоде, био је *F. G. Waldmüller* (1793—1865.). Изводио је портрете, ландшафте и жанр-слике. *Waldmüller* је најбоље познавао немачке сељаке из Доње Аустрије, с тога је био кадар и најверније оцртати исте људе. Он је са тим сељацима делио радост и жалост, срећу и несрећу, с тога су му слике увек пуне осећаја, пуне живота. За своје радове никада није узимао занимљиве и изванредне мотиве, него неизмерном топлотом својих осећаја, знао је од најобичнијег мотива створити најлепшу идилу. Његова дечица у сликама *„Малиша на мајчину крилу“*, *„Деца у шуми“*, *„Сестре што беру цвеће“*, *„Дедин имендан“*, *„Бадњи дан“*, *„Долазак из школе“*, *„Први полазак у школу“* и *„Christbescheerung“*, увек су изврсно карактеризирана. Његови сељаци на сликама *„Klostersuppe“*, *„Bauernhochzeit“*, *„Johannisandacht“* и *„Guckkastenmann“* нису напарфимирани, као сељаци једног *Donhauser*-а. У својим *жанр-сликама Waldmüller* није износио приповетке са села, као један *Knaus* и *Vantier*. *Waldmüller*-ови сељаци никад нам се не приказују као какве јуначине и дивови, као сељаци једног *Defregger*-а, него његови сељаци остају увек прави сељаци, увек обични и природни људи, у народном оделу, при послу и забави. И ако су му боје више пута и сувише тврде, а карактеристика готово да пређе у *caricaturu*, опет зато никада није хтео природу полепшати из љубави према уметности.

Судећи по свима тим сликама, *Waldmüller* је прави *реалиста-сликар*. Слике најмодернијих сликара можда ће бити вернije по природи изведене, али нам за то исте не пружају толико права и чиста уметничка уживања, као радови једног *Waldmüller*-а.

То исто не могу рећи и за жанр-слике једног *Peter Fendi*-а (1796.—1848.) и *Joseph Danhauser*-а (1805.—1845.). Њихова ме дела остављају сасвим хладна и равнодушна. Радови им нису произашли из срца, те нису ни створени за срце. Ти уметници нису сликали оно, што су сами видели, и онако, како су видели, нису сликали оно, шло су сами искрено осећали, него су износили измишљене и из разних делова састављене анекдоте. Особе њихових слика нису прави и природни људи — људи, што живе, што мисле и осећају, него то су искићене лутке и маскирани модели сликарских атељера.

J. Kriehuber (1800.—1876.) био је изврстан портретиста. Свака његова глава одликовала се изврсном карактеристиком. Све особе изгледају му елегантне у појави и нежне у моделирању, тако, да ме неки његови портрети јако потсећају на портрете енглеских сликара *Reynold*-а и *Lawrence*-а.

Fr. Amerling (1803.—1887.) био је eminentan сликарски таленат. Створио је доста штудија и портрета, што су се одликовале добром карактеристиком.

Поред *Waldmüller*-а био је врло добар сликар и *Friedrich Genermann* (1807—1862.). Изводио је понајвише жанр- и ландшафт-слике. Мотиве је узимао из долњо-аустријских, штајерских и корушких Алпа, а највише је симпатисао са *Wienerwald*-ом, коју је врло добро познавао и њене лепоте приказао у неколико изврсних слика. Радови му се одликују добрим цртежом и врло детаљном израдом. Код ландшафт-слика опажа се нека досадна плава боја, неки врло тежак тон. *Genermann* је још најзанимљивији у својим штудијама, или које је извео бојом, или које су о тале само као цртежи.

Врло занимљива појава био је сликар *Selleny* (1824.—1875.). Са три основне школе одао се сликарству. Говорио је и писао је на осам језика. Пропутовао је готово цео свет са лађом *„Novarra“* и у своме *„Skizzenbuch“*-у скицирао је све важније пределе и објекте.

Међу боље ландшафт-сликаре да убројим још и *Franz Steinfeld*-а, *Anton Hausch*-а и *Raffalt*-а, а целу ту групу сликара завршио је *Albert Zimmermann* (1809—1888.). За његове три слике *„Luganer See“*, *„Sonnenuntergang“* и *„Sturm im Hochgebirge“*, не могу рећи да се одликују природном поезијом. *Zimmermann* је био мајстор, био *virtuos* у сликању, али није био песник дубоких осећаја. Он није знао *„die Klänge seiner Seele in die Sprache der Farbe zu übersetzen“*.

Морам у опште констатовати, да цела група тих ландшафт-сликара није створила права поетична дела, него мање више боље *„vedutte“*. Свима њиховим радовима фали поетична драж, фале сањалачки осећаји, фали дубока природна поезија, којом се одликују по неке ландшафт-слике модерних сликара. А зашто? Само за то, што су своја дела изводили више четкицом и бојом, а не срцем и душом.

Joseph Führich био је највећи аустријски сликар романтичке периоде. Био је сликар дубоких мисли, јаке стваралачке снаге и силне техничке способности. Испрва је изводио слике романтичко-религиозног правца. Касније — пошто је видео Рим и упознао се са осталим *„Nazarencima“* — одао се на легендарно и поетично-историјско сликарство, а завршио је са религиозном историјом, где је створио најлепша дела.

1826. године, био је ђак у Риму. 1829. године украшавао је Villa Massimi у Прагу лепим fresco-сликама, а 1841. године, био је професор на бечкој академији лепих вештина.

Као старији човек створио је дела пуна поезије и наивне дражи. У старијим годинама сетио се опет равних пољана своје домовине, сетио се њених питомих брежуљака, њена јасна сунца, топлих летњих вечери, сетио се милих и љупких доља, по којима је још као дете чувао стада, и све те лепе успомене, ти слатки утисци, нашли су најлепшег и најјачег израза у сликама: *„Jakob und Rahel“*, *„Ruth und Boas“*, *„Die heilige Familie auf der Flucht“* и *„Der Gang Marias über das Gebirge“*. И ако нас све те насликане особе, јако подсећају на радове једног *Rafaela* и *Pinturicchia*, опет за то њихово позање — лепи ландшафти, пуни штимунга и природне поезије — даје тим сликама извесну наивну драж.

У сликама последњих година ослободио се *Führich* и тих погрешака. У циклусу слика, као што је *„Der verlorene Sohn“* нема ништа сентименталног, нити академичког. Ту се већ опаža нека карактеристика, опажају се дражи свакидашњег живота. Стари идејалиста *Führich* знао је у тим сликама да прикаже свет онако, како га је видео, са свима његовим лепим и ружним странама.

Carl Rahl (1812.—1865.) био је творац и најбољи представник профаног монументалног сликарства. Код његових слика опажа се класична лепота форме, лепота линија, величанственост у композицији и нека извесна драж у бојама.

Carl Rahl — више *„Ein Denker-Maler“* него *„Ein Dichter-Maler“* — био је особити штоватељ класичне уметности. Испрва се заносио радовима *Tizianovim*, ради чега су га другови прозвали *„der wilde Tizian“*.

Carl Rahl не само да је био даровит сликар, него и врло добар учитељ, добар говорник и у својим младим годинама вечити путник и борац за слободу и једнакост. 1848. године суделовао је у *франкфуртској* раволуцији и борио се на *бечким* барикадама. После тих бурних дана настанио се у Бечу, где је живео и радио све до своје смрти и створио по неко дело класичне лепоте. Тих лепих дела нема овде на изложби. Овде су му изложене слике незнатније вредности, као што је *„Die Stärke“*, *„Lautenschlegerin“* и *„Wahrsagerin“*. Али поред тих незнатних слика, изложени су овде готово сви величанствени цртежи, цртежи, у којима се опажа титанска снага једног *Michel Angela*; ту је *Rahl*-ов цртеж за *„Bacchusage“*, за *„Cimbern-Schlacht“*, за *„Nero's Einzug beim Brande von Rom“*, за *„Paris-Sage“* и за позоришну завесу бечке опере.

Eduard Ritterlich (1834.—1872.) био је добар ђак *Rahl*-ов и изводио је слике сасвим у правцу свога учитеља.

Wurzinger (1817.—1883.) да је хтео, могао је бити најбољи аустријски историјски сликар. Али је целог свог живота извео само две добре слике, и то: *„Ferdinand II. weist die protestantischen Stände Niederösterreichs mit ihrem Begehren zurück“* и *„Портрет“* своје супруге. У обе слике опажа се добар цртеж, добра композиција и леп колорит.

Christian Ruben (1805—1875.) изложио је слику *„Columbus“*, која поред неких лепих ствари има доста неприродног и конвенционалног.

Josef M. Trenkwald био је еминентан Copista старих талијанских сликара.

Carl v. Blaas (1815.—1894.) сликао је доста лепе ратне слике, али ко је видео ратне слике једног *Верешчагина*, *Adolf Menzel*-а, *Detaille*-а, *Neuville*-а и *Rocholl*-а, том се не ће моћи допасти радови *Blaas*-ови, јер у њима иђе паћи природе, истине, штудије и штимунга. Његови радови више су компоновани, него по природи изведени.

Даровит *Rahl*-ов ђак био је *Hans Canon*. *Canon* је понајвише имитирао *Rubens*-а. *Rubens*-а је обожавао, шта више *Rubens* је још понајвише допринео, те *Canon* није постао *Canon*, него *Rubens* у манијатури. *Canon*-овим радовима човек се не може дивити, а не може их ни волети. У њиа нема *Rubens*-ове драматичности, силне снаге, лепоте боја, виртуозитета, а нема ни срца нити осећаја. Од његових изложених слика *„Schwarzwälderin“*, *„Diogenes“*, *„Waffenhändler“*, *„Nach dem Bade“*, *„Lilio“*, *„Frau mit Papagei“*, *„David mit dem Hirtenstab“*, *„Musizirende Orientalin“* и *„Altarbild“*, још ми се понајвише допада ова последња слика. Ту је Мајка божија са оба анђела заиста нешто најплеменитије и најлепше, што је *Canon* створио.

Много су бољи *Canon*-ови портрети. Ту видимо снажне људе, поносите жене и пуначку дечицу. Али својим женским особама никада није могао дати правог нежног женског израза. Мио, љубак, слатки осмејак, „Liebreiz ohne Grösse, Anmuth ohne Bedeutung — das würde ihm herzlich ganer.“ За неку индивидуалну врсту лепоте није могао *Canon* наћи сродни звукова у својој души. Његове госпође имају крупне ноге, као *Rubens*-ова *Helena Fourment*. У опште, све *Canon*-ове жене изгледају праве германске *„Kraftweiber“*, без икаква локална позања. У својој младости могле су све слушати страшну рику морских валова или нежно и лако шуморење таласића плава Дунава.

Као што сам већ напред споменуо, *Canon* се ни најмање не разликује од оних сликара који само зато посташе чувени, што им је кумовао Rubens, Rembrandt или Tician. *Canon*-у је кумовао Jorbaeus Snydens, Velazguez и Rubens. И за *Canon*-а се може рећи, да је даровит имитатор. Његов штил нема индивидуална обележја.

Hans Makart је најзанимљивија појава у историји аустријског сликарства. Неки га сматрају за генија, равна Тициану и Рубенсу; други тврде, да је сликао људе од тела, али без душе, људе од меса, али без костију. Неки тврде, да је био изврстан цртач, други опет, да је врло хрђаво цртао. Једни га фале, да је био изврстан колориста, други опет доказују, да није био никакав *„Fleischmaler“*.

(Свршиће се)

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ НА „ГОЛУБ“

ЛИСТ ЗА СРПСКУ МЛАДЕЖ

који излази под уредништвом Јована Благојевића, учитеља више девојачке школе ево већ XXI. годину; лист овај излази на великој 8° *два* пут месечно (осим јула и августа) а цена је годишња само 1 фор. а. вр. те је најефтинији дечији лист. — Претплату ваља слати на књижару **Миливоја Каракашевића у Сомбору.**

Угледни бројеви шаљу се сваком на захтевање бесплатно. 6 5—10

ОГЛАСИ.

10286 / T. k. 98. szám.

Árverési hirdetményi kivonat.

Az ujvidéki kir. törvényszék mint telekkönyvi hatóság közkirré teszi, hogy a Liecmann Péter végrehajtatónak Botiis Zsivan végrehajtás szenvedő elleni 19 frt. kr. tőkekövetelés és járulékai iránti végrehajtási ügyben s az ókéri 488 sz. tjkvben A I. (61—62/c) hr. sz. a foglalt Botics Zsiván és neje Gyurgyev Szaveta neven élő s az 1881. évi LX. tcz. 156. §-a értelmében egészben elárvereserendő ház és beltelekre az árverést 420 frt. ezennel megállapitot kikiáltási árban elrendelte, és hogy a fennebb megjelölt ingatlan — az 1899. évi február hó 1. napján d. u. 3 órakkor község házához megtartandó nyilvános árverésen a megállapitott kikiáltási áron alól is eladatni fog.

Árverezni szándékozók tartoznak az ingatlan becsárának 10% vagyis 42 frt. — kr. készpénzben, vagy az 1881. LX. tcz. 42. §-ában jelzett évfolyammal számitott és az 1881. évi november hó 1-én 3333. sz. a. kelt igazság ügyministeri rendelet 8. §-ában kijelölt óvadékképes érték papirban a kiküldött kezéhez letenni, avagy az 1881. LX. t. cz. 170 § a értelmében a bánatpénznek a biróságnál elöleges elhelyezéséről kiállitott szabályszerü ellismervényt átszolgáltatni.

Kelt Ujvidéken a kir. törvényszék mint tkvi hatóságnál 1898. évi november hó 24-án.

Kühnel.
kir. törvszéki biró.

573 1—1

СТЕЧАЈ.

Овим се расписује стечај на оставком упражњено учитељско место у I. и II. разр. српске народне мушке школе овдашње.

Плата је 350 фор., 5 фор. на писаћи прибор, 2 хвата тврдих дрва или у име огрева 20 фор. годишње, 4 јутра ораће земље т. з. „греде“ на коју учитељ порезу и остале намете плаћа); даље: слободан стан са две патосане собе, кухињом, подрумом, бомором, шупом, шталом и врло лепим вртом. Ако би се изабрати учитељ примио перовођства, добијаће за то 35 фор. годишње, за склапање годишњих рачуна 20 фор. и за склапање главне књиге 10 фор.

Осим означених дужности у Школској Уредби од 1872. год. дужан је изабрати учитељ и у цркви за левом певницом појати у прописане дане.

Тражити се могу само они, који имају сведочбу о учитељској способности.

Опћина жели, да се молиоци лично прикажу.

Рок стечају истиче 15. марта 1899. год.

Из седнице месног српског школског одбора, држане у Бегечу 6. јануара 1899 год.

Бранко Поповић,
председник школског одбора.

29 2 3

ВАЖНО
за трговачки свет.

Услед дугогодишње свезе са велетржцима и фабрикантима читавог света препоручујем уз одмерену награду а најбржим начином своје посредовање свима трговцима, **који су као инсолвентни у конкурс пали или који се са тешкоћама у плаћању боре.** Преговоре водим и српским језиком.

Wilhelm Berger
Budapest, Kerepeserstrasse Nr. 60.

30 1 1

ГОСТИОНА СУНЦЕ
(ЦЕЛА КУЋА).

састојећи се из 9 врло лепих и чистих соба за преноћиште, баште са особитом ареном, 4 велике штале, 2 собе за гостиничара, 2 подрума, 3 шупе за дрва и леденицом, издајем од 1. априла под закуп.

Упитати код кућегазде
Душана Димитријевића
у Панчеву.

25 2—3

ГЛАВНО ЗАСТУПСТВО
НАЦИОНАЛНОГ АКЦИОНОГ ДРУШТВА ЗА ОСИГУРАЊЕ ОД НЕСРЕЋЕ
У МИТРОВИЦИ.

Особе, које би вичне и способне биле за агенте ради посредовања

„ОСИГУРАВАЊА НАРОДА“

примаће се стално и уз провизију.

Понуде ваља слати на

Assecuranc-Bureau
у Митровици.

26 2—2

Продајем на вечито, безтеретно, из слободне руке своју у Староме Футогу у главној улици број 151. близу српске православне цркве лежећу

КУЋУ

надаље своји на Клиси у доњем Саилову налазећих се 19 јутара

ОРАЋЕ ЗЕМЉЕ

одмах до барутане.

Распитати се ваља само директно у мене или код мога сина Душана.

У Новом Саду, јануара 1899.

Велимир Бугарски.

2—5 24

МАНАФАКТУРЕ И ПАМУКА РАДЊА
ЏИМ. В. ЈОВАНОВИЋА
У БЕЛОЈ ЦРКВИ

потребује једног старијег помоћника, који је и у продаји памука вичан 23 2—3

Главни уредник Јаша Томић. Одговорни уредник Константин Брадваровић. Српска штампарија дра Свет. Милетића у Новом Саду.